

Literatura comparada i estudis culturals**2015/2016**

Codi: 100255

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500243 Estudis Clàssics	OT	3	0
2500243 Estudis Clàssics	OT	4	0
2500245 Estudis Anglesos	OT	3	0
2500245 Estudis Anglesos	OT	4	0
2500247 Llengua i literatura catalanes	OT	3	0
2500247 Llengua i literatura catalanes	OT	4	0
2500248 Llengua i literatura espanyoles	OT	3	0
2500248 Llengua i literatura espanyoles	OT	4	0
2501792 Estudis de Català i de Clàssiques	OT	3	0
2501792 Estudis de Català i de Clàssiques	OT	4	0
2501801 Estudis de Català i Espanyol	OT	3	0
2501801 Estudis de Català i Espanyol	OT	4	0
2501802 Estudis d'Espanyol i de Clàssiques	OT	3	0
2501802 Estudis d'Espanyol i de Clàssiques	OT	4	0
2501818 Estudis de Francès i Català	OT	3	0
2501818 Estudis de Francès i Català	OT	4	0
2501856 Estudis de Francès i de Clàssiques	OT	3	0
2501856 Estudis de Francès i de Clàssiques	OT	4	0
2501857 Estudis de Francès i Espanyol	OT	3	0
2501857 Estudis de Francès i Espanyol	OT	4	0
2501902 Estudis d'Anglès i Català	OT	3	0
2501902 Estudis d'Anglès i Català	OT	4	0
2501907 Estudis d'Anglès i de Clàssiques	OT	3	0
2501907 Estudis d'Anglès i de Clàssiques	OT	4	0
2501910 Estudis d'Anglès i Espanyol	OT	3	0
2501910 Estudis d'Anglès i Espanyol	OT	4	0

2501913 Estudis d'Anglès i Francès	OT	3	0
2501913 Estudis d'Anglès i Francès	OT	4	0
2502758 Humanitats	OT	3	0
2502758 Humanitats	OT	4	0

Professor de contacte

Nom: Antonio Penedo Picos

Correu electrònic: Antonio.Penedo@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Prerequisits

Dado que el estudiante ha demostrado, mediante la obtención de los créditos correspondientes a las asignaturas de formación básica y las obligatorias, haber adquirido las competencias básicas, deberá ser capaz de expresarse con corrección oralmente y por escrito. Por esta razón, los eventuales errores ortográficos y de expresión que pudiera cometer comportarán un descenso de la puntuación en la calificación final.

Las actividades, prácticas y trabajos presentados en la asignatura deberán ser originales y no se admitirá, bajo ninguna circunstancia, el plagio total o parcial de materiales ajenos publicados en cualquier soporte. La eventual presentación de material no original sin indicar adecuadamente su origen acarreará, automáticamente, la calificación de suspenso (0).

Asimismo se considera que el estudiante conoce las normas generales de presentación de un trabajo académico. No obstante, podrá aplicar las normas específicas que pueda indicarle el profesor de la asignatura, si así lo cree necesario

Objectius

La asignatura está dirigida a todas aquellas personas que deseen adquirir formación en los nuevos métodos para el estudio de la literatura dentro del ámbito general de la cultura. Se expondrán las nuevas disciplinas que abordan el estudio del fenómeno literario pero también del artístico en general para llegar a un replanteamiento de las Nuevas Humanidades en el siglo XXI. Por ello los enfoques implicarán también ámbitos de conocimiento como la sociología, la política, la filosofía, las ciencias y las nuevas tecnologías. Los Estudios Culturales intentan explicar cualquier actividad (en nuestro caso serán las prácticas estéticas) como generadoras de identidad, conocimiento e influencia social. Por consiguiente estamos ante la perspectiva más avanzada y reciente -en el marco internacional- que se está practicando para analizar y comprender el cine, el arte, la literatura, la música, los videojuegos y, en general los campos artísticos que se manifiestan en la cibercultura, la cultura digital y los medios de comunicación audiovisuales.

El curso pretende integrar de manera coherente y comprensible esta nueva manera de plantearse qué son los Estudios de Letras y Humanidades en el mundo globalizado y conseguir que lo aprendido permita una transferencia del conocimiento entre universidad y mundo laboral. Facultando al alumnado en esta diversidad de enfoques se espera facilitar su empleabilidad en todos los horizontes posibles. Se trata, en definitiva, de que los Estudios de Letras y Humanidades ocupen la posición central que les corresponde en una refundación de la sociedad civil y participativa.

*La asignatura se impartirá en catalán y español.

Competències

Estudis Clàssics

- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Estudis Anglesos

- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Llengua i literatura catalanes

- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Llengua i literatura espanyoles

- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Estudis de Català i de Clàssiques

- Identificar el fet literari clàssic i la seva transmissió.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

Estudis d'Espanyol i de Clàssiques

- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Estudis de Francès i Català

- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Estudis de Francès i de Clàssiques

- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Estudis de Francès i Espanyol

- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Estudis d'Anglès i de Clàssiques

- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Estudis d'Anglès i Espanyol

- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Estudis d'Anglès i Francès

- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Humanitats

- Interpretar la diversitat social i cultural.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els fenòmens literaris en els textos de lectura obligatòria i la seva recepció en les literatures occidentals.
2. Argumentar sobre diversos temes i problemes literaris a propòsit d'obres diferents i avaluar els resultats.
3. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma, tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
4. Conèixer els recursos en diversos suports que faciliten l'aplicació de la normativa vigent.
5. Construir un text oral amb correcció gramatical i lèxica.
6. Descriure les característiques d'un text literari amb els mètodes propis d'anàlisi de la disciplina.
7. Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
8. Elaborar un resum a partir d'un text donat.
9. Establir una planificació per desenvolupar un treball sobre la matèria.
10. Explicar les característiques bàsiques dels textos literaris.
11. Explicar, oralment o per escrit, temes, gèneres literaris, períodes, autors i obres, i la seva pervivència.
12. Fer servir la terminologia adequada en la construcció d'un text acadèmic.
13. Interpretar críticament obres literàries tenint en compte les relacions entre els diferents àmbits de la literatura i la relació de la literatura amb les àrees humanes, artístiques i socials
14. Interpretar críticament obres literàries tenint en compte les relacions entre els diferents àmbits de la literatura i la relació de la literatura amb les àrees humanes, artístiques i socials.
15. Interpretar la informació normativa localitzada als webs d'institucions normatives a Internet.
16. Organitzar el temps i els propis recursos per a la feina: dissenyar plans establint prioritats d'objectius, calendaris i compromisos d'actuació.

17. Presentar treballs en formats ajustats a les demandes i els estils personals, tant individuals com en grup petit.
18. Reconèixer i posar en pràctica les habilitats per treballar en equip següents: compromís amb l'equip, hàbit de col·laboració, capacitat per incorporar-se a la resolució de problemes.
19. Resoldre problemes relacionats amb els mètodes d'estudi de diferents literatures.
20. Resoldre tasques sobre autors i corrents de la literatura comparada, relacionant-hi coneixements d'altres disciplines humanes
21. Resoldre tasques sobre autors i corrents de la literatura comparada, relacionant-hi coneixements d'altres disciplines humanes.
22. Resoldre tasques sobre autors, mètodes i corrents de la literatura comparada, relacionant-hi coneixements d'altres disciplines humanes.
23. Sintetitzar els coneixements adquirits sobre l'origen i les transformacions experimentades pels diversos camps d'estudi de la disciplina
24. Sintetitzar els coneixements adquirits sobre l'origen i les transformacions experimentades pels diversos camps d'estudi de la disciplina.

Continguts

I. MODELO HEURÍSTICO

Cuestiones y conceptos:

¿Qué son los Estudios Culturales? Su aplicación a la Literatura Comparada.

La Cultura como Representación: Realidad(es) y signos.

¿Cuántas culturas hay? - Alta cultura, cultura popular, cultura mediática, contracultura, 'convergence culture'.

Economía, biología, sexualidad y creencias como representaciones ideológicas.

Etnicidad, raza y nación: el debate sobre las identidades.

Medios de comunicación, redes sociales e Internet: los nuevos modelos de la realidad audiovisual.

Series de televisión, videoclips, grafiti y videojuegos: el nuevo foro del Imaginario Colectivo.

Cibercultura, ecocultura y cultura urbana: hacia la conciliación vivencial.

Humanismo, ciencia y espiritualidad en la era digital: representaciones artísticas del debate.

II. METODOLOGÍAS

1. Transdisciplinariedad: de cómo aplicar simultáneamente diversos métodos a un mismo fenómeno (artístico y cultural).

2. Cibersemiótica: la comprensión de lacultura como una esfera de signos multidiscursivos.

3. 'Tercera Cultura': el (falso) debate entre ciencias y humanidades.

4. Neurociencia: aplicación de la neurobiología a la comprensión de la experiencia estética; cognición e inteligencia emocional en las obras de arte.

5. Psicología Transpersonal: el misterio de la creatividad humana y la necesidad del arte.

6. Cosmología y física cuántica: universo, multiverso y realidades alternativas; la interacción entre consciencia y materia. Consecuencias para el concepto de ficción.

7. *Wikinomia* y Humanidades Digitales: el aprovechamiento de las nuevas tecnologías para la investigación en los Estudios de Letras y Humanidades.

8. Economía del 'Bien Común' y la Teoría y praxis de la 'Sociedad Creativa': de cómo los Estudios de Letras y Humanidades están creando nuevos modelos de comunidad.

III. ENSAYOS DE LITERATURA COMPARADA Y ESTUDIOS CULTURALES

A. Sófocles, Eurípides y Esquilo, la épica medieval, el mundo mágico y Shakespeare *updated*: Del *Anillo del Nibelungo* al *Señor de los Anillos*.

B. *Juego de Tronos*: el legado clásico desde el Nuevo Historicismo.

C. El caso *Harry Potter*.

D. La ciencia ficción y la realidad virtual: la trilogía *Matrix*.

Metodologia

La metodología será muy sencilla: las clases consistirán en la exposición docente de los contenidos programados y su reflexión gracias a la participación del alumnado. Para aposentar la información se contará con el soporte de un dossier de artículos traducidos que se explicarán y trabajarán en el aula. A partir de la enunciación oral y del material escrito se irá, progresivamente, obteniendo un conjunto de argumentos y perspectivas cuya coherencia y eficacia habrá de lograrse al final del curso. El alumnado presentará esquemas-resumen de cada dossier y responderán, de manera escrita -y en horario docente- de la asimilación de alguno de ellos.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Clases teórico-prácticas	60	2,4	2, 14, 17, 22, 24
Tipus: Supervisades			
Tutorías y evaluación	15	0,6	2, 9, 14, 17, 22, 24
Tipus: Autònomes			
preparación de clases, pruebas y trabajos	75	3	2, 9, 14, 17, 22, 24

Avaluació

Para las personas que hayan asistido al menos al 80% de las clases la evaluación consistirá en las calificaciones obtenidas en la evaluación continua así como en la elaboración de un trabajo final de 20 páginas, donde se expongan y reflexionen los conceptos, perspectivas y argumentos desarrollados durante el curso. Obligatoriamente el trabajo deberá contener citas bibliográficas de los artículos estudiados en clase. Junto a la participación en la evaluación continua se obtendrá la nota final.

Las personas que no hayan asistido regularmente a clase (y tras la correspondiente justificación) deberán realizar además un examen donde se preguntará por los contenidos desarrollados en el curso.

CRITERIOS PARA LA EVALUACIÓN DEL TRABAJO FINAL DE CURSO

- 1º El trabajo ha de tener una extensión **a partir de 20 páginas**.
- 2º Los capítulos, apartados, secciones (cualesquiera divisiones que se elija) no pueden coincidir con el título y autor de los dossieres: no se trata de hacer un resumen, por separado, dossier por dossier.
- 3º No se pueden seleccionar los dossieres sobre los que se debettratar: todos deben ser empleados explícitamente.
- 4º Debe haber, por cada dossier y autor, al menos *cinco citas bibliográficas explícitas (localizando texto y página)*.
- 5º Se considera materia evaluable *todo el discurso docente impartido en clase, tanto por el profesor titular como por el profesorado invitado*.
- 6º El trabajo consistirá en la definición, utilización y reflexión pormenorizada de todos y cada uno de los conceptos, cuestiones y ámbitos de análisis desarrollados durante el curso. No consistirá en una síntesis ni selección breve de los mismos.
- 7º El temario del curso y los enfoques disciplinares -respaldados por los artículos explicados en clase- serán la orientación y guía para el desarrollo del apartado anterior.
- 8º Hay total libertad en la manera de reordenar y distribuir el material, así como en la decisión de la tesis principal sobre la que se quiere construir el proceso de argumentación del trabajo.
- 9º Queda a libre elección la posibilidad de destinar *un capítulo* del trabajo a la aplicación práctica del curso a algún caso concreto (en singular o plural): obra/s literaria/s, filmes, series de televisión y cualquier otra manifestación artística.
- 10º La reflexión politológica (que no política) y sociológica del trabajo debe ir siempre encauzada dentro del modelo de trabajo de los Estudios Culturales.
- 11º Las opiniones personales no son evaluables.
- 12º La evaluación consistirá en la capacidad de argumentar libre, crítica, pero documentada y razonadamente sobre los enfoques que se desee desarrollar a partir de la materia de la asignatura.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència i participació en classe	40%	0	0	5, 7, 12, 13, 14, 18, 20, 21, 22, 23, 24
Treball final	60%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24

Bibliografia

*La bibliografía es estrictamente informativa. Todos los libros forman parte de la biblioteca personal del profesor y están a la disposición de cualquier estudiante que los desee consultar.

ALONSO, Andoni e Iñaki ARZOZ

2002 *La nueva Ciudad de Dios. Un juego cibercultural sobre el tecno-hermetismo*, Madrid, Siruela.

BAUMAN, Zygmunt

2001 *La sociedad individualizada*, Madrid, Cátedra, 2001.

2001 *Comunidad. En busca de seguridad en un mundo hostil*, Madrid, Siglo XXI, 2003.

BASSHAM Gregory

2010 *The Ultimated Harry Potter and Philosophy*, New Jersey, Blackwell Publishing.

BREITHAUPT, Fritz

2011 *Culturas de la empatía*, Buenos Aires, Katz Editores.

BORRÁS, Laura (ed.)

2005 *Textualidades electrónicas. Nuevos escenarios para la literatura*, Barcelona, UOC.

BRIER, Søren

2008 *Cybersemiotics. Why Information Is Not Enough*, TorontoUniversity Press.

CAPRA, Fritjof

1996 *La trama de la vida. Una nueva perspectiva de los sistemas vivos*, Barcelona, Anagrama, 1998

2002 *Las conexiones ocultas. Implicaciones sociales, medioambientales, económicas y biológicas de una nueva visión del mundo*, Barcelona, Anagrama, 2003.

CASTELLS, Manuel

1996-2003 *La sociedad de la información* (3 vols.), Madrid, Alianza Editorial, 2000-3.

CLAEYS, Gregory (ed.)

2010 *The Cambridge Companion to Utopian Literature*.

CHAN KIM, W y Renée MAUBORGNE

2008 *La estrategia del océano azul. Cómo crear en el mercado espacios no disputados en los que la competencia sea irrelevante*, Barcelona, Edigraebel, 2008.

FELBER, Christian

2012 *La economía del bien común*, Barcelona, Ediciones Deusto, 2012.

FIGUEROA, Fernando

2014 *El graffiti de firma*, Madrid, Minobilia.

FLORIDA, Richard

2008 *La clase creativa*, Barcelona, Paidós, 2010.

FRIEDMAN, Harris y Glenn HARTELIUS (eds.)

2013 *Transpersonal Psychology*, Oxford, Wiley-Blackwell.

FUSTER, Joaquín

2013 *The Neuroscience of Freedom and Creativity*, CambridgeUniversity Press.

GREEN, Brian

1999 *El universo elegante*, Barcelona, Crítica, 2001.

2004 *El tejido del cosmos. Espacio, tiempo y la textura de la realidad*, Barcelona, Crítica, 2006

HARRISON, Peter (ed.)

2008 *The Cambridge Companion to Science and Religion*, CambridgeUniversity Press.

JAMES, Edward y Farah MENDLESOHN (eds.)

2003 *The Cambridge Companion to Science-Fiction*.

2009 *The Cambridge Companion to Fantasy Literature*.

JOHNSON, Steven

2001 *Sistemas emergentes. O qué tienen en común hormigas, neuronas, ciudades y software*, Madrid, Turner, 2003.

JUNG, Carl Gustav

La dinámica de lo inconsciente, Obra Completa 8, Madrid, Trotta, 2004.

Los arquetipos y lo inconsciente colectivo, Obra Completa 9/1, Madrid, Trotta, 2002.

JUUL, Jesper

2005 *Half-real. Videogames between Real Rules and Fictional Worlds*, Massachusetts, MIT.

KYMLICKA, W

1995 *Ciudadanía multicultural*, Barcelona, Paidós, 1996.

LÉRY, Pierre

2006 *Cibercultura. La cultura en la era digital*, Madrid, Anthropos, 2007.

MOLINUEVO, José Luis

2004 *Humanismo y nuevas tecnologías*, Madrid, Alianza

NICOLESCU, Basarad (ed.)

2008 *Transdisciplinarity*, Cresskill, Hampton Press.

PEAT, F. David Peat

1987 *Sincronicidad, Puente entre mente y materia*, Barcelona, Kairós, 1989.

RODRIK, Dani

2011 *La paradoja de la globalización. Democracia y el futuro de la economía mundial*, Barcelona, Antoni Bosch editor, 2011.

RUBIA, Francisco José

2003 *La conexión divina. La experiencia mística y la neurobiología*, Barcelona, Crítica.

SÁNCHEZ-MESA, Domingo (ed.)

2004 *Literatura y cibercultura*, Madrid, Arco-Libros.

SCREIBMAN, Susan (ed.)

2004 *A Companion to Digital Humanities*, Oxford, Blackwell Publishing.

SLOTERDIJK, Peter

1998 *Extrañamiento del mundo*, Valencia, Pre-Textos, 2001.

VILARIÑO, María Teresa y Anxo ABUÍN

2006 *Teoría del hipertexto. La literatura en la era electrónica*, Madrid, Arco/Libros

WALLACE, Allan

2008 *La ciencia de la mente. Cuando la ciencia y la espiritualidad se encuentran*, Barcelona, Kairós, 2009.

WASHBURN, Michael Washburn

1999 *Psicología Transpersonal. En una perspectiva psicoanalítica*, Barcelona, La Liebre de Marzo, 1994.

WATZLAWICK, Paul y otros

1981 *La realidad inventada. ¿Cómo sabemos lo que creemos saber?*, Barcelona, Gedisa, 2005.